

Na a la furia da centralisar? Ma gea!

DA BARBARA JANOM STEINER,
CUSSEGLIERA GUVERNATIVA

Cun il slogan «Na a la furia da centralisar» è vegnidas rimnadas las sut-tascripziuns per il referendum cunter la legislaziun executiva tar la refurma dal territori. Sco en blers auters cas ston ins constatar er qua: L'etichetta è l'in, il cuntegn l'auter.

Il 23 da settember 2012 ha il pievel grischun acceptà la refurma dal territori cun 31 788 cunter 9 410 vuschs ed approvà la revisiun parziala correspundenta da la constituziun chantunala en tut las regiuns dal chantun. Qua tras è vegnidas creadas 11 regiuns che remplazzan ils 39 circuls, las 14 corporaziuns regiunalas ed ils 11 districts.

Disputaivla è unicamain la concepziun organisatorica da las regiuns ch'è tranter auter l'object da la legislaziun executiva. Tenor las disposiziuns legalas actualas è pussaivlas differentas variantas per organisar las corporaziuns regiunalas; e differentas variantas chattan ins er en la pratica. Er las corporaziuns regiunalas cun in'organisaziun main complexa han sco ch'i para liquidà lur incumbensas cun success.

Tscherts elements centrals èn plinavant gia decidids: Tras la revisiun parziala da la constituziun chantunala ha il pievel aboli la prescripziun che la presidenta

regiunala resp. il president regional stoppia en mintga cas vegnir elegì dal pievel.

Tant la refurma da las vischnancas sco er la refurma dal territori han tranter auter la finamira da rinforzar la capacita da prestaziun e l'indipendenza da las vischnancas. La regenza ed il cussegl grond èn sa decidids per differentas strategias da realisaziun: bottom up per la refurma da las vischnancas, top down per la refurma dal territori. Ils adversaris criticgeschan che la strategia da top down na dettia a las vischnancas da la regiun betg pli la libertad da decider sezzas davart l'organisaziun da la regiun, quai ch'è per els ina perdita d'autonomia resp. ina furia da centralisar. Els emblidan dentant che l'autonomia da las vischnancas vegn rinforzada pir da dretg: Las regiuns èn numnadamain colliadas stretgamain cun las vischnancas tras quai che las decisiuns vegnan prendidas da las represchentantas e dals represchentants da las

vischnancas. In rinforz da l'autonomia sa mussa er en quai ch'ina vischnanca na vegn betg pli sfurzada da surdar ina incumbensa, sch'ella vul ademplir sezza, vul dir en moda autonoma questa incumbensa. La libertad organisatorica cumplexiva actuala – che ha schizunt laschà nascher parlaments en Engiadin'Ota ed en Surselva – è stada giustifitgabila tar las corporaziuns regiunalas cun lur dretgs e duairs cumplexivs, ella è dentant er stada disputaivla. Per las novas regiuns, ch'èn concepidas da maniera totalmain differenta (mo plaun executiv), na sa lascha ina tala libertad organisatorica dentant betg giustifitgar. Quella stess en cuntradiziu cun las finamiras previsas per las regiuns, numnadamain dad esser simplas ed effizientas, da pudair decider ed agir svelto e da resguardar ils basegns da las burgaisas e dals burgais.

Vischnancas fermas èn il meglier garant per ch'il federalissem funcziunia. E federalissem è gist il cuntrari da centralisaziun.

Jau sun persuadida ch'il pievel grischun vegn ad attribuir ils 30 da november la dretga etichetta al cuntegn ch'è en votaziun. Na a la furia da centralisar? Ma gea! Perquai in «gea» a la legislaziun executiva tar la refurma dal territori, ch'il cussegl grond ha concludì en la sessiun d'avrigl en moda fitg clera cun 88 cunter 13 vuschs.